

بررسی شاخص محرومیت نسبی (IRSD) شهرهای استان لرستان

سیدعلی نادر دهقانی الوار*^۱، امیر حسینیان راد^۲، مریم بیرانوند زاده^۳

۱-دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، عضو هیات علمی جهاددانشگاهی استان لرستان، alwar_742@yahoo.com

۲-استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه لرستان

۳-دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، پژوهشگر جهاددانشگاهی واحد لرستان

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۹

چکیده

شاخص محرومیت نسبی در ابعاد اجتماعی و اقتصادی برای تعیین جهت گیریهای توسعه متناسب با شرایط موجود و ظرفیت ها نقش کلیدی دارند، بدیهی است برنامه ریزی علمی-منطقی که به ضرورت بهره گیری از دانش و استدلال در توسعه فضای جغرافیایی تاکید دارد، بدون آگاهی دقیق از وضعیت موجود شاخص ها، ناموفق و صرفا تلف کردن زمان و هدر دادن منابع است. از طرف دیگر مراکز جمع آوری، تحلیل و نمایه شاخص ها که اغلب سازمانهای دولتی هستند نیز می بایست با لحاظ مقتضیات و ضرورتها نسبت به شاخص سازی اقتضایی به کمک متخصصین برنامه ریزی متناسب با وضعیت موجود اقدام تا بتوان در نهایت به برنامه ریزی متناسب با مزیت ها دست پیدا کرد. هر چند فقر نسبی در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، علمی و حتی آموزشی و تربیتی قابل بررسی است اما براساس هدف های مدنظر این مقاله، شاخص IRSD در دو حوزه اقتصادی-اجتماعی در محدوده جغرافیایی استان لرستان و براساس آمارهای رسمی در شهرهای این استان مورد بررسی قرار گرفته است. براساس مطالعات انجام شده با موضوع سطح بندی توسعه استان لرستان بویژه در ابعاد اجتماعی-اقتصادی و نتایج حاصل از متغیرهای شاخص IRSD، استان لرستان نسبت به میانگین شاخص های کشور از سطح توسعه یافتگی پایینی برخوردار است. در ۱۰ شهر این استان از ۱۱ شهر، درصد شاخص ها پایین تر از میانگین کشوری است به تعبیر ساده تر از قابلیت لازم برای زندگی برخوردار نیستند. در این میان شهرهای دوره چگنی، رومشگان، پلدختر و سلسله نسبت به سایر شهرهای استان محرومیت نسبی بیشتری دارند. مالکیت مسکن و وسیله نقلیه بعنوان دو دارایی ضروری در این استان از پایین ترین نسبت در میان ۹ متغیر مورد مطالعه هستند. از طرف دیگر درصد خانواده های تحت پوشش و نسبت آن با میانگین کشور نشان می دهد که به دلیل بیکاری و بسترناهموار فعالیت در این استان تقاضا برای بهره مندی از خدمات نهاد کمیته امداد در این استان نسبت به میانگین کشور بیشتر است. نسبت کارگران فصلی نیز گویای این است که لرستان از زیر ساخت های لازم برای ایجاد اکوسیستم پایدار اقتصادی بی بهره است که انواع ورشکستگی ها در شهرهای و حوزه های مختلف فعالیت گواه این موضوع است.

کلمات کلیدی: محرومیت نسبی، شاخص IRSD، متغیرهای اجتماعی-اقتصادی، استان لرستان

مقدمه

جوامع امروزی فارغ از هر ساختار سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و گستره جغرافیایی، با انواعی از چالشها مواجه است. از مسائل زیست محیطی گرفته تا کنترل تسلیحات، روابط متناسب خارجی، چالش های حزبی و جناحی، تجارت جهانی، بهداشت و مقوله هایی چون ازدیاد جمعیت و کمبود مسکن و ارائه خدمات همگانی. یکی از مسائل پیش روی جوامع امروز و حتی جوامع سنتی، احساس محرومیت نسبی است. (رجایی پناه و همکاران، ۱۳۹۷)

براساس مطالعات انجام شده، احساس محرومیت نسبی به عنوان یک مسئله مهم و اثرگذار در قومیت های مختلف از جمله اقوام ایرانی مشاهده شده است. چنانکه "گر" هم تأکید کرده است که "میزانی از نارضایتی در میان تمامی اعضای جوامع وجود دارد". (گر، ۱۳۹۱، ص ۴۶۱)

در ایران بویژه در دهه های اخیر، کاهش فقر و افزایش سطح رفاه، به یکی از مباحث مهم توسعه اقتصادی کشور تبدیل شده است، به طوری که فقرزدایی و بهبود سطح رفاه در جامعه، شرط لازم برای رشد اقتصادی محسوب می شود. البته، برنامه های مبارزه با فقر همان اندازه که به کارآیی سیاستگذاری و نحوه اجرای آن نیاز دارد، به شناخت ابعاد مختلف پدیده فقر و دلایل و پیامدهای آن نیز نیاز دارد. بنابراین، بررسی و آگاهی از وضعیت فقر در هر جامعه ای، اولین گام در مسیر برنامه ریزی برای مبارزه با فقر و محرومیت است. (مولایی و رحیمی راد، ۱۳۹۷)

محرومیت نسبی به ناتوانی در کسب سطح معینی از استانداردها، تعریف شده است. از آنجا که محرومیت در ابعاد گوناگونی مطرح است می بایست دامنه موضوع را به حوزه هایی که دارای شاخص های استاندارد هستند محدود کرد.

محرومیت نسبی که دو شاخص عمده اقتصادی و اجتماعی را مورد بررسی و تحلیل آماری قرار می دهد بر سایر ابعاد نیز تاثیر گذار است. بعنوان نمونه محرومیت نسبی یکی از عوامل مهم و مؤثر بر همبستگی اجتماعی به شمار می رود. (رستگار، خالد، ۱۳۹۳).

به همان میزان که بررسی دقیق و پرداختن به شاخص های محرومیت اقتصادی برای برنامه ریزی در یک اکوسیستم یا فضای جغرافیایی مهم و راهبردی است، محرومیت اجتماعی نیز از مباحث مهم رفاه و سیاست اجتماعی است که در کنار موضوعاتی چون فقر، طرد و نابرابری اجتماعی قابل بررسی می باشد. (غفاری و همکاران ۱۳۸۴)

شاخص های مدنظر نظریه محرومیت نسبی در ابعاد اجتماعی و اقتصادی برای تعیین جهت گیریهای توسعه متناسب با شرایط موجود و ظرفیت ها نقش کلیدی دارند ، بدیهی است برنامه ریزی علمی - منطقی^۱ که به ضرورت بهره گیری از دانش و استدلال برای برنامه ریزی و توسعه فضای جغرافیایی تاکید دارد ، بدون آگاهی دقیق از وضعیت موجود شاخص ها، ناموفق و صرفا تلف کردن زمان و هدر دادن منابع است. از طرف دیگر مراکز استخراج، تحلیل و نمایه این شاخص ها که اغلب سازمانهای دولتی هستند نیز می بایست با لحاظ مقتضیات و ضرورتها نسبت به شاخص سازی اقتضایی^۲ به کمک متخصصین برنامه ریزی متناسب با وضعیت موجود اقدام نمایند تا بتوان در نهایت به شناخت جامع از وضع موجود و برنامه ریزی متناسب با مزیت ها دست پیدا کرد.

هر چند فقر نسبی در ابعاد فرهنگی ، اجتماعی ، سیاسی ، علمی و حتی آموزشی و تربیتی قابل بررسی است اما براساس هدف های مدنظر این مقاله ، دو حوزه اقتصادی- اجتماعی شاخص^۳ IRSD در محدوده جغرافیایی استان لرستان و براساس آمارهای رسمی در شهرهای این استان مورد بررسی قرار گرفته است .

مبانی نظری

نابرابری در طول اعصار مختلف و از دیدگاه های متنوع، توسط فیلسوفان، دانشمندان علوم اجتماعی، اقتصاددانان، جغرافیدانان، نظریه پردازان علوم ناحیه ای و دیگران مورد بحث و بررسی قرار گرفته و امروزه به ظهور نظریه های متعددی در این زمینه منجر شده است، در ادبیات اقتصاد ناحیه ای، تمایل به بررسی علل و پیامدهای نابرابریهای ناحیه ای افزایش یافته است (عارفی، ۱۳۹۴)

بیش از دو دهه است که در ایران سیاستگذاران، برنامه ریزان و صاحب نظران، روشهای مختلف برنامه ریزی از قبیل منطقه ای، فضایی و آمایش سرزمین را مورد توجه قرار داده اند. تا با استفاده عملی از روشهای مذکور ضمن تأکید بر توانها و منابع محیطی نواحی جغرافیایی، توسعه ای جامع و فراگیر مبتنی بر تعادل منطقه ایی در زمینه های طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی از طریق تدوین استراتژیهای مطلوب و درونزا در عرصه ملی برقرار سازند (صرافی، ۲۷۳۱: ۱۲).

عدم توازن در بین مناطق در جریان توسعه، موجب ایجاد شکاف و تشدید نابرابری منطقه ای میشود، که خود مانعی در مسیر توسعه است. (محمدی و همکاران، ۱۳۹۱) بر این اساس، مطالعه نابرابریهای اقتصادی، اجتماعی، آموزشی

1 - Scientific-logical planning

2 - Contingent indexing

3 -INDEX SOCIO-ECONOMIC RELATIVE DISADVANTAGE

و رفاه منطقه ای، یکی از اقدامات ضروری و پایه ای برای برنامه ریزی در جهت تأمین رشد اقتصادی همراه با عدالت اجتماعی و اصلاح آرایش فضایی اقتصاد ملی و منطقه ای می باشد. این امر می تواند تخصیص منابع را با هدف رفع نابرابری های منطقه ای تحت تأثیر قرار دهد (اذانی و شاه کرمی، ۱۳۹۶).

در همین راستا و در جوامعی که فرصت های اقتصادی محدودی وجود دارد تراکم فقر، بیکاری، و بی ثباتی بیشتری اتفاق می افتد و شرایط محیطی - فیزیکی و اجتماعی در این مناطق با وقوع آسیب های اجتماعی رابطه مستقیمی دارد (dahbarg&kurg, 2002). آنچه در این مفهوم حائز اهمیت است ایجاد فرصت برابر در فضای شهری در ارتباط با خدماتی که آحاد جامعه به آن احتیاج دارند. (خسروی و همکاران، ۱۴۰۱) دستیابی به توسعه پایدار شهری به خصوص جهت گیری به سوی عدالت اجتماعی، در چند دهه اخیر از مهمترین دغدغه های مدیران شهری بوده است. در اغلب شهرها این ادعا مطرح می باشد که این رویکرد در عمل مورد توجه قرار گرفته و نتایج مطلوبی هم به دست آمده است. (صابری فر، ۱۳۹۷)

اگرچه معیارهای محرومیت نسبی در مطالعات مختلف متفاوت است، عملیاتی سازی را می توان به طور کلی به معیارهای عینی و ذهنی محرومیت نسبی تقسیم کرد. مطالعات قبلی عمدتاً از معیارهای اقتصادی عینی مانند درآمد برای ارزیابی محرومیت نسبی استفاده می کردند. از این میان، شاخص بیت ژاکی^۱ بیشترین استفاده را دارد که به عنوان «تابعی از تفاوت تجمعی بین درآمد یک فرد و همه کسانی که درآمد بالاتری در یک گروه مرجع دارند» تعریف شده است. سایر محققین محرومیت نسبی را با موقعیت اجتماعی ذهنی یا وضعیت اقتصادی نسبی خود گزارش شده اندازه گیری کرده اند که ارزیابی افراد از جایگاه نسبی اجتماعی آنها را منعکس می کند. اسمیت و هوو (۲۰۱۴) پیشنهاد می کنند که معیارهای ذهنی محرومیت نسبی در پیش بینی پیامدهای سطح فردی مفید هستند، زیرا به احساسات منفی ناشی از مقایسه های اجتماعی شامل نابرابری اشاره می کنند. این موقعیت توسط یک متاآنالیز پشتیبانی می شود که اثرات معیارهای عینی و ذهنی محرومیت نسبی را با هم مقایسه می کند و نشان می دهد که معیارهای محرومیت نسبی ذهنی دارای اندازه های اثر بزرگتری نسبت به اقدامات عینی هستند (شی و همکاران، ۲۰۲۳)

برای تبیین این روابط مطالعات متعددی برای تشریح سطوح برخورداری از مزایا و معایب اجتماعی - اقتصادی با محیط های پرتنش (توده های بحرانی) انجام شده است که در اغلب این مطالعات رابطه مستقیم بین وقوع ناهنجاری

¹ Yitzhaki

و جرم با قابلیت استقرار زیرساخت ها و خدمات با تکنولوژی بالادر سطح برخورداری بدست آمده است. یک نمونه آن در مدل موناش حضور و فعالیت متخصصین پزشکی در کشور استرالیا و در مناطقی با فقر و محرومیت به مراتب کمتر از مناطقی بوده است که از شاخص های اجتماعی - اقتصادی بهتری برخوردار بوده اند. یا رابطه بین مرگ و میر کودکان و شاخص محرومیت اجتماعی - اقتصادی که نمونه آن در کشور پاکستان مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این بررسی نشان می دهد که شاخص برخورداری و سطح تحصیلی زنان عاملی تعیین کننده در مرگ و میر کودکان است (افشان و همکاران، ۲۰۲۰).

بنابراین شاخص محرومیت اقتصادی - اجتماعی دربرگیرنده ابعاد و موضوعات مختلفی است که از در معرض رسانه قرار گرفتن تا موضوعات آموزشی، انواع دسترسی ها، زیرساخت ها و فاکتورهای رفاه و تامین اجتماعی را شامل می شود. بنابراین لازم است شاخص های اقتصادی برنامه ریزی طی دوره های کوتاه مدت توسط متخصصین این حوزه مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته تا ضمن شناسایی نقاط ضعف و تهدید، فرصت ها و قوت ها، استراتژی متناسب با مزیت ها تدوین و ارزیابی گردد. در زمینه سلامت جمعیت، محرومیت نسبی به شدت در میان محققانی که تأثیر نابرابری درآمدی بر سلامت را بررسی می کنند، طنین انداز شد و به عنوان مکانیزمی برای توضیح ارتباط مشاهده شده بین نابرابری درآمد و پیامدهای نامطلوب سلامتی پیشنهاد شده است (گاکیدو و همکاران، ۲۰۱۷) محرومیت نسبی به عنوان درآمد یا وضعیت اجتماعی - اقتصادی فرد نسبت به سایر اعضای گروه مرجع خود تعریف می شود (دیتون، ۲۰۰۱)

برای پرداختن به شاخص های اجتماعی و اقتصادی شهرهای استان لرستان صرفا به گزارش های رسمی دستگاه های اجرایی و مقالات علمی بسنده شده است که در ادامه به برخی گویه های سند آمایش استان لرستان مصوب سال ۱۳۹۰ شورای برنامه ریزی و توسعه استان اشاره می شود.

- ۱- توسعه پایدار استان لرستان با تکیه بر منابع طبیعی (آب، خاک، پوشش گیاهی و شرایط اقلیمی) با محوریت کشاورزی جنگلداری و دامداری پیشرفته
- ۲- نهادینه سازی بهره وری و افزایش آن در بخش های اقتصادی و عوامل تولید
- ۳- توسعه فضایی یکپارچه استان با تاکید بر الگوی شبکه مراکز و فعالیت و با تقویت جریانهای پیوند عمده و ارتباط با فضاهای توسعه استانهای همجوار

۴- توسعه رفاه و تامین اجتماعی در بخش های فرهنگی - اجتماعی و برقراری تعادل در شاخص های اصلی

۵- ارتقاء شاخص های توسعه انسانی و اجتماعی متناسب با ضرورت های توسعه

۶- ایجاد نظام سلسله مراتب عملکردی بین مراکز شهری، تقویت و تجهیز روستاهای مرکزی و ساماندهی کوچ و اسکان عشایر

۷- توسعه پکیاچه و جلوگیری از قطبی شدن برخی از نقاط سکونتگاههای بزرگ شهری بویژه شهرهای خرم آباد و بروجرد

۸- کمک به ماندگاری جمعیت روستایی

۴- با توجه به مفاد این سند و سایر اسناد توسعه استان لرستان و براساس شاخص IRSD فاکتورهای اجتماعی - اقتصادی شهرهای لرستان مورد مطالعه و بررسی قرار می گیرد.

پیشینه تحقیق

درباره سطح توسعه یافتگی در ابعاد مختلف، فعالیتهای علمی متعددی در مراکز علمی بین المللی و ملی انجام شده است که به نمونه هایی از آنها اشاره میشود

۱- ارزیابی شاخص های توسعه پایدار شهر بابل با تاکید بر عدالت در توزیع خدمات (نیک پور و همکاران، ۱۳۹۴)

نتایج حاصل از کاربست مدل وایکور نشان می دهد که مناطق این شهر از لحاظ میزان برخورداری از شاخص های منتخب توسعه متفاوت بوده به طوری که از لحاظ برخورداری از شاخص اجتماعی و اقتصادی، منطقه ۹، شاخص آموزشی و فرهنگی منطقه ۴، شاخص کالبدی و درمانی منطقه ۱۰ و شاخص کیفیت مسکن منطقه ۱۲ دارای بیشترین میزان برخورداری بوده و از نظر میزان محرومیت از لحاظ شاخص اجتماعی و اقتصادی منطقه ۱۲، شاخص های آموزشی و فرهنگی، کالبدی و کیفیت مسکن منطقه ۹ و شاخص درمانی منطقه ۶ به عنوان محروم ترین مناطق از لحاظ برخورداری از شاخص های منتخب می باشند. همچنین در زمینه شاخص های تلفیقی منطقه ۹ به عنوان محروم ترین منطقه و منطقه ۳ به عنوان برخوردارترین منطقه مشخص گردید.

۲- ارزیابی برخی شاخص های اجتماعی اقتصادی ایران در سالهای ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۱ (شیری حامد، ۱۳۹۴)

۵- بر اساس نتایج به دست آمده، ارزش شاخص توسعه انسانی ایران در سال ۲۰۰۵ نسبت به سال ۲۰۱۱ تقریباً ۰/۰۳۶ رشد داشته است. با وجود این، اگر چه رشد محدودی در برخی شاخص‌ها دیده می‌شود، اما هنوز ایران نسبت به جایگاه مفروض در سند چشم‌انداز فاصله زیادی دارد و در بسیاری شاخص‌ها (مانند شاخص مرگ و میر کودکان زیر ۵ سال، درآمد سرانه وغیره) جایگاه ایران تغییری نکرده و در موارد معدودی (مانند سهم زنان در مشارکت پارلمانی) به رتبه پایین سقوط کرده است.

۳- ارزیابی شهرستان‌های استان لرستان از نظر شاخص‌های توسعه گردشگری (علیایی: ۱۳۹۶)

نتایج پژوهش بیانگر این است که شهرستان‌های خرم‌آباد و بروجرد برخوردارترین و شهرستان‌های الیگودرز، کوهدشت، دورود، پلدختر، دلفان، ازنا و سلسله از نظر شاخص‌های توسعه گردشگری، به ترتیب در رتبه‌های سوم تا نهم قرار دارند

۴- بررسی رابطه شاخص‌های توسعه با ناهنجاری‌های اجتماعی (جرم و سرقت) استان لرستان (مسعودی راد و همکاران: ۱۳۹۹)

۶- نتایج تحقیق نشان می‌دهد متغیرهای تحقیق توانسته اند ۰/۷۰ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین نمایند. بیشترین اثر در تبیین جرایم، مربوط به متغیر وضعیت توسعه اقتصادی است. ابعاد توسعه اقتصادی رابطه‌ی معکوسی با جرم سرقت دارد، بدین معنا که هر چه توسعه اقتصادی افزایش می‌یابد، میزان جرائم (سرقت) کاهش می‌یابد. در سطح بعدی ابعاد توسعه اجتماعی - فرهنگی نیز رابطه‌ی معکوسی با جرم سرقت دارند.

۵- بررسی سطح توسعه یافتگی شهرستان‌های استان لرستان به تفکیک بخش‌های مسکن و خدمات رفاهی - زیربنایی، کشاورزی و صنعت (محمدی و همکاران: ۱۳۹۱)

۷- نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که نابرابری بین شهرستان‌های استان طی دوره زمانی مورد بررسی در بخش مسکن و خدمات رفاهی - زیربنایی افزایش و در بخش کشاورزی و صنعت کاهش یافته است. همچنین باید بیشترین توجه را به شهرستان‌های محروم دلفان، الیگودرز و پلدختر داشت.

۶- تحلیل فضایی و ارزیابی جایگاه توسعه یافتگی شهرستان‌های استان لرستان (پرهیزگار و همکاران: ۱۳۹۷)

نتایج حاکی از تفاوت بین مناطق شهری از نظر سطح توسعه است. در واقع از میان ۹ منطقه شهرستانی، شهرستان های ازنا، پلدختر، سلسله و خرم آباد توسعه یافته و شهرستان های دلفان و کوهدشت محروم معرفی شده اند.

۷- بررسی و تحلیل درجه توسعه یافتگی شهرستان های استان لرستان با استفاده از مدل تاپسیس (نظم فر و همکاران: ۱۳۹۱)

براین اساس شهرستانهای استان لرستان در شاخص های بهداشتی درمانی و ارتباطی و زیربنایی ، آموزشی ، اقتصادی و شاخص جمعیت مورد بررسی و تحلیل قرارگرفتند نتایج پژوهش نشان میدهد که شهرستانهای خرم آباد و بروجرد و شهرستانهای پلدختر و دلفان به ترتیب بالاترین و کمترین میزان پایداری از لحاظ شاخص های توسعه را دارا می باشد لذا جهت ایجاد تعادل در منطقه در راستای تمرکز زدایی لزوم توجه به شهرستانهای محروم استان پیشنهاد شده است.

در این مقاله با مطالعه شاخص های زیرساختی و ارتباطی ، بهداشت و درمان و شاخص های جمعیتی ، آموزشی و اجتماعی رتبه شهرهای لرستان به شرح زیر گزارش شده است :

جدول شماره ۱- وضعیت شهرهای لرستان به لحاظ سطح برخورداری

سطح برخورداری	نام شهرستانها	مقدار تاپسیس
شهرهای برخوردار	خرم آباد	/۸۸۷۵
	بروجرد	/۸۰۶۸
شهرهای نیمه برخوردار	دورود	/۵۵۲۸
	ازنا	/۵۴۸۷
	سلسله کوهدشت	/۴۸۳۱ /۴۶۸۴
شهرهای غیر برخوردار	الیگودرز	/۴۱۵۰
	دلفان	/۳۸۷۵
	پلدختر	/۲۱۱۸

۸- در مقاله ای با عنوان " علل اصلی مرگ و میر ناشی از نابرابری مطلق و نسبی اجتماعی - اقتصادی در ایتالیا، (جی. الی کاندرو و همکاران ۲۰۱۷) محرومیت اقتصادی و اجتماعی با نوع بیماری مرتبط دانسته شده است. در این مقاله اشاره شده است که محرومیت اجتماعی - اقتصادی زنان باعث بیماریهای دیابت ، بیماریهای دستگاه تناسلی و ادراری و بیماریهای مزمن کبدی است در حالیکه محرومیت

اقتصادی- اجتماعی مردان باعث بیماریهایی چون سرطان حنجره ، ایدز ، بیماریهای مزمن کبدی و بیماری دستگاه تنفسی است¹.

با مروری بر پایگاه داده های مرتبط مقالات زیر مرتبط با موضوع استخراج گردید

The Impact of Social Indicators of Economic Freedom and Poverty on Greece's GDP Index Athanasios Anastasiou, Dimitrios Komninos, Zacharias Dermatis, Panagiotis Liargovas 2020-05-26

Wage Differential Compensation Can Women Be Economically Empowered? Empirical Evidence from South Asia

Weerasekara Mudiyansele Pasan Wijayawardhana, Dinesha Siriwardhane

2022-05-09

Regional Employment Disparities in Tunisia post-2011: A Comparative Study Using ESDA

Nesrine Abbassi, Fatma Mrad, Sawssen Nafti, Mosbah Lafi, 2021-10-09

Measuring the Impact of Inclusive Economic Growth; Empirical Study of SDGs in Indonesia

Andi Faisal Anwar, Angelina Putri Asnun, Abdul Wahab, 2021-11-09

---

¹ - PMID: 30172949 . DOI: 10.1016/j.puhe.2018.07.011

The index of relative socio-economic disadvantage: general population views on indicators used to determine area-based disadvantage
Ruth Walker 1, J E Hiller, Affiliations expand, PMID: 16255446

تعداد مقالات مرتبط با موضوع در برخی پایگاه داده ها مهم مانند پاب مد که در حوزه های سلامت و بهداشت و بررسی موضوعات مرتبط با این حوزه فعالیت دارد و سایر پایگاههای مرتبط با موضوع بررسی شاخص های محرومیت نسبی مورد جستجو قرار گرفت که در نهایت نتایج زیر از ۴ پایگاه مورد بررسی به شرح زیر بود.

جدول شماره ۲- تعداد مقالات مرتبط با شاخص محرومیت نسبی (IRSD) در برخی پایگاه داده های مهم بین

المللی و ملی

نام پایگاه داده	نشانی	تعداد مقالات مرتبط	توضیحات
پاب مد	pubmed.ncbi.nlm.nih.gov	۹۷	با اعمال محدودیت جستجو در ۵ سال اخیر
تچنیام (Technium)	https://techniumscience.com	۵	بدون اعمال محدودیت در جستجو
اطلاعات علمی جهاددانشگاهی	https://www.sid.ir	۲۷	بدون اعمال محدودیت
سیویلیکا	https://www.sivilika.ir	۴۳	بدون اعمال محدودیت

اهداف این تحقیق را میتوان به صورت زیر بیان داشت:

- ۱- استخراج و بررسی فاکتورهای شاخص IRSD در شهرهای لرستان
- ۲- رتبه بندی شهر های استان لرستان براساس وضعیت موجود و شاخص های اجتماعی - اقتصادی
- ۳- تحلیلی بر دلایل و زمینه های وضعیت موجود شاخص های اجتماعی - اقتصادی شهرهای استان

لرستان

روش تحقیق

روش تحقیق این مقاله مروری و اسنادی است و اسناد مورد نظر در این مقاله نیز سند آمایش استان لرستان، گزارشهای دولتی از وضعیت شاخص های اجتماعی- اقتصادی شهرهای لرستان، مقالات نمایه شده در پایگاه های داده های ملی و مجلات معتبر می باشد.

معرفی محدوده مورد مطالعه

استان لرستان با مساحت ۲۸۳۰۸ کیلومتر مربع در غرب کشور پهناور ایران واقع و ۱/۷ درصد مساحت کشور را به خود اختصاص داده است. این استان با بیش از ۱۷۶۰۶۴۹ نفر جمعیت ۲/۲ درصد جمعیت کشور را دارد و از لحاظ جمعیت رتبه ۱۶ کشور را دارا می باشد.

بر اساس آخرین تقسیمات کشوری، استان لرستان دارای ۱۱ شهرستان، ۳۱ بخش، ۲۵ شهر، ۸۷ دهستان و ۲۹۸۵ آبادی دارای سکنه می باشد.

جدول شماره ۳- مساحت، جمعیت و رتبه شهرهای استان لرستان

رتبه در استان (جمعیت)	رتبه در استان (مساحت)	جمعیت ^۱ و ویژگیها			مساحت (کیلومتر مربع)	نام شهرستان
		درصد شهر نشینی	درصد به کل استان	تعداد (نفر)		
۱	۲	۷۵.۱۹	۲۸.۷۶	۵۰۶۴۷۱	۴۹۳۵	خرم آباد
۲	۶	۷۳.۶۸	۱۸.۵۴	۳۲۶۴۵۲	۱۷۱۱	بروجرد
۳	۱۰	۷۰.۹۷	۹.۹۱	۱۷۴۵۰۸	۱۳۴۸	دورود
۴	۳	۶۱.۳۷	۹.۴۶	۱۶۶۶۵۸	۳۵۰۴	کوهدشت
۵	۵	۴۶.۱۳	۸.۱۷	۱۴۳۹۷۳	۲۵۴۶	دلفان
۶	۱	۶۶.۰۱	۷.۸۱	۱۳۷۵۳۴	۵۴۴۴	الیگودرز
۷	۸	۴۸.۹۱	۴.۲۹	۷۵۵۵۹	۱۵۰۳	سلسله
۸	۹	۶۵.۸۰	۴.۲۵	۷۴۹۳۶	۱۳۶۰	ازنا
۹	۴	۴۶.۱۲	۴.۱۹	۷۳۷۴۴	۳۸۴۹	پلدختر
۱۰	۷	۹.۱۰	۲.۳۷	۴۱۷۵۶	۱۶۲۹	دوره چگنی
۱۱	۱۱	۱۵.۶۸	۲.۲۱	۳۹۰۵۸	۴۷۸	رومشگان
-	--	--	۱۰۰	۱۷۶۰۶۴۹	۲۸۳۰۷	جمع

محدوده مورد مطالعه در این مقاله ۱۱ مرکز شهرستان استان لرستان می باشد.

^۱ - سالنامه آماری استان لرستان (۱۳۹۹)

تایج و یافته ها:

در این بخش ابتدا فاکتورهای مدنظر شاخص IRSD براساس منابع معتبر استخراج و در ادامه وضعیت آنها در شهرهای استان لرستان ارائه می گردد. برای امکان جمع بندی بهتر عناوین اصلی هر زیر شاخص بیان می شود

جدول شماره ۴- متغیرهای شاخص نسبی آسیب های اجتماعی-اقتصادی (IRSD)

متغیرهای اقتصادی	متغیرهای اجتماعی
درآمد	درصد طلاق
سرپرست غیر شاغل	تحت پوشش نهادهای حمایتی
نرخ بیکاری	مسکن و سر پناه
درصد کارگران (فصلی)	درصد باسوادی
درصد شاغلان حوزه خدمات	دسترسی به اینترنت
مالکیت خودرو	دسترسی به آموزش
سرايه اتاق به جمعیت	دسترسی به اینترنت
درصد جمعیت بدون مهارت	آشنایی به زبان انگلیسی (زبان بین المللی)

۱- وضعیت متغیرهای اقتصادی شهرهای استان لرستان براساس شاخص IRSD:

وضعیت متغیرهای مهم مورد نظر شاخص محرومیت نسبی IRSD که آمار و اطلاعات آنها قابل دسترسی بود برای شهرهای استان لرستان براساس اسناد و گزارش های موجود در این بخش استخراج شده است.

جدول شماره ۵- وضعیت متغیرهای اقتصادی شهرهای استان لرستان براساس شاخص IRSD

متغیر	درصد سرپرست غیر شاغل ^۱	نرخ بیکاری ^۲ به درصد	درصد کارگران (فصلی) از کل جمعیت شاغل	درصد شاغلان حوزه خدمات	درصد مالکیت خودرو	شهرستان
خرم آباد	۱۷	۱۵.۲	۲۳.۴	۵۱	۵۸	
بروجرد	۲۰	۱۵.۲	۱۶.۶	۴۴	۵۳	
دورود	۹.۸	۱۶.۸	۱۳	۳۹	۴۹	
کوهدشت	۱۴.۸	۱۸.۳	۹.۳	۴۴	۵۱	
دلفان	۱۱.۶	۱۵.۴	۱۳.۶	۳۲	۴۸	
الیگودرز	۱۲	۱۴.۸	۹.۹	۴۱	۴۸	
سلسله	۲.۴	۱۳.۹	۲.۳	۳۹	۵۱	
ازنا	۴.۴	۱۳.۶	۸.۲	۳۷	۴۹	
پلدختر	۲.۲	۹.۸	۳.۶	۴۳	۴۸	

^۱ - نتایج تفصیلی سرشماری ۱۳۹۵

^۲ - تحلیل شاخص های جمعیتی استان لرستان بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

۳۶	۰	۰	۱۲.۵	۱.۳	دوره چگنی
۳۸	۰	۰	۲۵.۲	۴.۵	رومشگان
۴۸	۴۱.۱	۱۱.۱۱	۱۵.۵	۹.۰۹	میانگین

۲- وضعیت متغیرهای اجتماعی براساس شاخص IRSD:

۸- از میان متغیرهای مدنظر شاخص IRSD چهار متغیر مهم که دسترسی و صحت آمارهای آنها بیشتر بود در گرفته شد که وضعیت آنها در جدول زیر آمده است

جدول شماره ۶- وضعیت متغیرهای اجتماعی شهرستان لرستان براساس شاخص IRSD:

درصد باسوادی	مسکن وسر پناه (غیرمالک) ^۱	تحت پوشش نهادهای حمایتی (کمیتة امداد)	درصد طلاق	متغیر شهرستان
۸۷.۰۷	۴۷.۶	۲۶.۱	۲۸.۸	خرم آباد
۸۴.۸۲	۴۱.۲	۱۰.۳	۱۶.۸	بروجرد
۸۴.۴۴	۴۲.۴	۶.۳	۱۰.۸	دورود
۷۷.۶۹	۳۹.۱	۱۴.۸	۱۲.۶	کوهدشت
۷۷.۲۳	۳۷	۱۱.۴	۸.۳	دلفان
۸۱.۰۱	۳۹.۳	۶.۶	۸.۸	الیگودرز
۷۹.۸۳	۳۳.۶	۴.۷	۳.۹	سلسله
۸۲.۴۵	۳۷.۹	۵.۲	۴.۲	ازنا
۷۹.۹۸	۳۱.۹	۶.۳	۴.۳	پلدختر
۷۴.۳۳	۲۳.۲	۴.۳	۰.۰	دوره چگنی
۷۹.۶۵	۲۵.۱	۳.۳	۱.۵	رومشگان
۸۰.۷۷	۳۳.۸	۹.۱	۹.۱	میانگین

تجزیه و تحلیل اطلاعات:

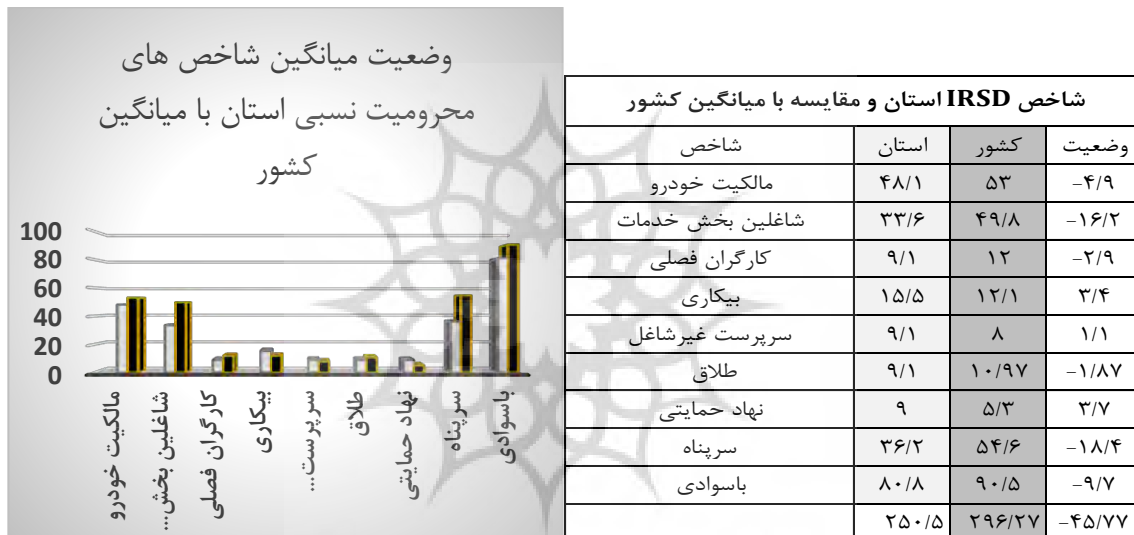
براساس بررسی و تحلیل درجه توسعه یافتگی شهرستان های استان لرستان با استفاده از مدل تاپسیس و دیگر مطالعاتی که به برخی از آنها اشاره شده است خرم آباد مرکز استان لرستان برخوردار و سایر شهرهای استان غیر برخوردار گزارش شده است که با عنوان شهرهای نیمه برخوردار و برخوردار آمده اند.

^۱ - تحلیل شاخص های جمعیتی استان لرستان بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ جدول ۴۰-۳

براساس آمازهای موجود در متغیرهای مدنظر شاخص IRSD نیز تنها شهر برخوردار استان که وضعیت شاخص های اجتماعی و اقتصادی آن از میانگین شاخص های کل کشور وضعیت بهتری دارد، در میان ۱۱ شهر استان، خرم آباد است و سایر شهرهای استان وضعیت شاخص ها از میانگین کشور پایین تر است.

بررسی شاخص های استان نشان می دهد که شهرهای استان لرستان تنها ۵۴.۲۳ درصد از میانگین شاخص های اجتماعی و اقتصادی میانگین کشور را دارا می باشند و از این منظر لرستان از استانهای محروم کشور محسوب می باشد.

جدول شماره ۷ - شاخص های IRSD لرستان با میانگین کشور

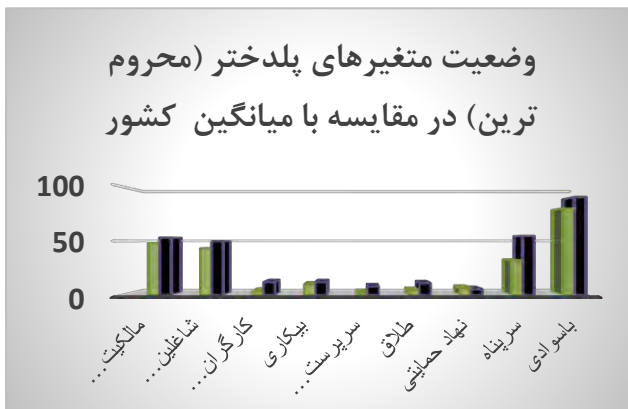

براساس اطلاعات جدول شماره ۷ و نمودار، متغیرهای مربوط به درصد برخورداری از مسکن و سرپناه ملکی، درصد فعالیت های حوزه خدمات در بخش های مختلف، باسوادی و درصد مالکیت خودرو در مقایسه با میانگین کشور کمتر و درصد فقر و ناتوانی در تامین معاش (تحت پوشش بودن کمیته امداد) و بیکاری در مقایسه با میانگین کشور از جایگاه بالاتری تری برخوردار هستند.

براساس همین اطلاعات شهر پلدختر بدون لحاظ دوره چگنی و رومشگان که قطعا از محرومترین شهرهای استان هستند، براساس متغیرهای مورد مطالعه از محرومیت نسبی بیشتری نسبت به سایر استان^۱ برخوردار است.

^۱ - با توجه به اینکه برخی متغیرهای رومشگان و دوره چگنی وجود نداشت این دوشهر در این بخش لحاظ نشده اند

جدول شماره ۸- شاخص های IRSD محروم ترین شهر لرستان با میانگین کشور

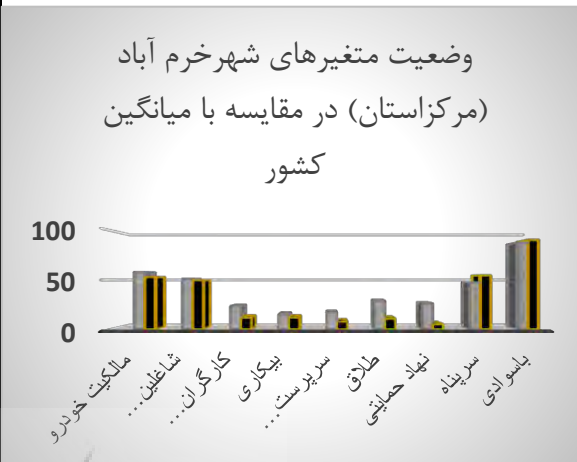
شاخص	پلدختر	کشور	وضعیت
مالکیت خودرو	۴۸	۵۳	-۵
شاغلین بخش خدمات	۴۳	۴۹/۸	-۶/۸
کارگران فصلی	۳/۶	۱۲	-۸/۴
بیکاری	۹/۸	۱۲/۱	-۲/۳
سرپرست غیرشاغل	۲/۲	۸	-۵/۸
طلاق	۴/۳	۱۰/۹۷	-۶/۶۷
نهاد حمایتی	۶/۳	۵/۳	۱
سرپناه	۳۱/۹	۵۴/۶	-۲۲/۷
باسوادی	۷۹/۹۸	۹۰/۵	-۱۰/۵۲
جمع - وضعیت	۲۲۹/۰۸	۲۹۶/۲۷	-۶۷/۱۹

داده های این جدول نشان می دهد که شهر پلدختر از میانگین شاخص های اجتماعی و اقتصادی کشوری ۴۱.۷۷ درصد منفی است یعنی در مجموع نه اینکه از شاخص برخورداری محروم است بلکه حدود ۴۲ درصد نیز در زیر خط شاخص محرومیت نسبی است و از این لحاظ از شهرهایی با محرومیت نسبی بالا در کشور است. در میان متغیرها نیز درصد برخورداری از مسکن و سرپناه ملکی، درصد فعالیت های حوزه خدمات در بخش های مختلف و درصد باسوادی نسبت به میانگین کشور کمتر و درصد فقر و ناتوانی در تامین معاش (تحت پوشش بودن کمیته امداد) و درصد بالای سرپرست خانوار بدون شغل در مقایسه با میانگین کشور از درصد بالاتری برخوردار هستند.

از لحاظ متغیرهای مورد بررسی در محرومیت نسبی شهر خرم آباد مرکز استان لرستان از وضعیت بهتری برخوردار است که دلیل اصلی آن می تواند مرکزیت سیاسی - اداری باشد. زیرا بررسی شاخص نشان داد که در مجموع لرستان در مقایسه با میانگین کشور از محرومیت اقتصادی - اجتماعی رنج می برد.

جدول شماره ۹- شاخص های IRSD شهر خرم آباد لرستان در مقایسه با میانگین کشور

مالکیت خودرو	۵۸	۵۳	۵
شاغلین بخش خدمات	۵۱	۴۹/۸	۱/۲
کارگران فصلی	۲۳/۴	۱۲	۱۱/۴
بیکاری	۱۵/۲	۱۲/۱	۳/۱
سرپرست غیرشاغل	۱۷	۸	۹
طلاق	۲۸/۸	۱۰/۹۷	۱۷/۸۳
نهاد حمایتی	۲۶/۱	۵/۳	۲۰/۸
سرپناه	۴۷/۶	۵۴/۶	-۷
باسوادی	۸۷/۷	۹۰/۵	-۲/۸
جمع- وضعیت	۳۵۴/۸	۲۹۶/۳	۵۸/۵۳

براساس داده های این جدول شهر خرم آباد از وضعیت بهتری در شاخص محرومیت نسبی برخوردار است ولی فقط ۵۸.۵۳ درصد از میانگین شاخص های کشور را داراست و با توجه به سابقه تاریخی و مرکزیت استراتژیکی و ژئوپولیتیکی و قرار گرفتن در مسیر شمال به جنوب کشور این جایگاه بسیار پایینی برای این شهر است. در جدول نهایی شهرهای استان به لحاظ متغیرهای شاخص IRSD و با در مقایسه با هم و میانگین کشوری مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج نشان می دهد که در مقایسه با هم شهرهای دوره چگنی، رومشگان، پلدختر، سلسله، ازنا و دلفان به ترتیب از محرومیت نسبی بالاتری برخوردار هستند در حالیکه شهرهای خرم آباد، بروجرد، کوهدشت و دورود از وضعیت بهتری برخوردار بوده اند. هرچند که فقط شهر خرم آباد از نسبت بهتری برخوردار است و سایر شهر استان در مقایسه با میانگین کشوری محروم و به هیچ نسبتی از متغیرهای شاخص برخوردار نبوده و درصد همه آنها منفی است.

جدول شماره ۱۰- رتبه شهرها و متغیرهای شاخص IRSD در شهرهای لرستان

شهر	خرم آباد	بروجرد	دورود	کوه دشت	دلفان	الیگودرز	سلسله	ازنا	پلدختر	دورمچگی	رومشگان	استان میانگین	کشور میانگین	وضعیت	رتبه شاخص ها
طلائی	۲۸/۸	۱۶/۸	۱۰/۸	۱۲/۶	۸/۳	۸/۸	۳/۹	۴/۲	۴/۳	۰	۱/۵	۹/۰۹۰۹۰۹	۱۰/۹۷	-۱/۹	۷
تحت پوشش	۲۶/۱	۱۰/۳	۶/۳	۱۴/۸	۱۱/۴	۶/۶	۴/۷	۵/۲	۶/۳	۴/۳	۳/۳	۹/۰۲۲۲۷۳	۵/۳	۳/۷	۴
سرپناه	۴۷/۶	۴۱/۲	۴۲/۴	۳۹/۱	۳۷	۳۹/۳	۳۳/۶	۳۷/۹	۳۱/۹	۲۳/۲	۲۵/۱	۳۶/۲۰۹۰۹	۵۴/۶	-۱۸/۴	۱
سواد	۷۷/۷	۸۴/۸۲	۸۴/۴	۷۷/۶۹	۷۷/۳۳	۸۱/۰۱	۷۹/۸۳	۸۲/۴۵	۸۰	۷۴/۳۳	۷۹/۶۵	۷۹/۹۲۶۳۶	۹۰/۵	-۱۰/۶	۳
سرپرست غ شاغل	۱۷	۲۰	۹/۸	۱۴/۸	۱۱/۶	۱۲	۲/۴	۴/۴	۲/۲	۱/۳	۴/۵	۹/۰۹۰۹۰۹	۸	۱/۱	۹
بیکاری	۱۵/۲	۱۵/۲	۱۶/۸	۱۸/۳	۱۵/۴	۱۴/۸	۱۳/۶	۱۳/۶	۹/۸	۱۳/۵	۲۵/۲	۱۵/۴۹۰۹۱	۱۲/۱	۳/۴	۵
کارگرفصلی	۲۳/۴	۱۶/۶	۹/۳	۹/۳	۱۳/۶	۹/۹	۲/۳	۸/۲	۳/۶	۰	۰	۸/۷۴۵۴۵۵	۱۲	-۳/۳	۶
شاغل خدمات	۵۱	۳۲	۴۴	۴۴	۳۲	۴۱	۳۹	۳۷	۴۳	۰	۰	۳۳	۴۹/۸	-۱۶/۸	۲
مالکیت خودرو	۵۸	۴۸	۵۱	۵۱	۴۸	۴۸	۵۱	۴۹	۴۸	۳۶	۳۸	۴۷/۸۱۸۱۸	۵۳	-۵/۲	
جمع شهر	۳۴۴/۸	۲۸۴/۹۲	۲۷۴/۸	۲۸۱/۶	۲۵۴/۶	۲۶۱/۴۱	۲۳۰/۳	۲۴۲	۲۲۹	۱۵۱/۶۳	۱۷۷/۳	۲۷۲۲/۳۹			
جمع کشور	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷	۲۹۶/۷			
وضعیت شهر به کشور	۴۸/۱	-۱۱/۷۸	-۲۱/۹	-۱۵/۱	-۴۲/۱	-۳۵/۲۹	-۶۶/۴	-۵۴/۸	-۶۸	-۱۴۵/۱	-۱۱۹/۵				-۵۳۱/۳۱
درصد محرومیت نسبی	۱۶/۲۱	-۳/۹۷	-۷/۴	-۵/۱	-۱۴	-۱۱/۹	-۲۲	-۱۸	-۲۳	-۴۸/۹	-۴۰/۳				-۱۶/۳
رتبه محرومیت شهرها	۱۱	۱۰	۸	۹	۶	۷	۴	۵	۳	۱	۲				

بر اساس اطلاعات جدول شماره ۱۰ و تحلیل های آماری از میان ۹ متغیر مورد بررسی ۵ متغیر مالکیت مسکن و سر پناه، شکل نگرفتن فعالیت های خدماتی مورد نیاز استان و آمار پایین شاغلین این بخش در مقایسه با میانگین کشوری، میزان باسوادی، آمار بالای فقر و محرومیت و ناتوانی در تامین هزینه های زندگی و متوسل شدن به نهاد حمایتی کمیته امداد و بیکاری از مهمترین مشکلات استان لرستان و شهرهای آن بر اساس شاخص IRSD است.

جمع بندی و نتیجه گیری:

بر اساس مطالعات انجام شده با موضوع سطح بندی توسعه استان لرستان بویژه در ابعاد اجتماعی- اقتصادی و نتایج حاصل از بررسی و تحلیل متغیرهای شاخص IRSD، استان لرستان نسبت به میانگین کشوری شاخص های از سطح توسعه یافتگی پایینی برخوردار است. ۱۰ شهر این استان از ۱۱ شهر، درصد شاخص ها پایین تری از میانگین کشوری دارند به تعبیر ساده تر از قابلیت لازم برای زندگی برخوردار نیستند. در این میان شهرهای دوره چگنی، رومشگان، پلدختر و سلسله نسبت به سایر مرکز شهرستانی استان از محرومیت نسبی بیشتری برخوردارند. مسکن و وسیله نقلیه بعنوان دو دارایی ضروری در این استان از پایین ترین سطح نسبت به میانگین کشور در میان ۹ متغیر مورد مطالعه هستند.

از طرف دیگر درصد خانواده های تحت پوشش و نسبت آن با میانگین کشور نشان می دهد که به دلیل بیکاری و بسترناهموار فعالیت در این استان تقاضا برای بهره مندی از خدمات نهاد کمیته امداد در این استان نسبت به میانگین

کشور بالاتراست. نسبت کارگران فصلی نیز گویای این است که لرستان از زیر ساحت های لازم برای ایجاد اکوسیستم پایدار اقتصادی و کسب و کار بی بهره است که انواع ورشکستگی ها در شهرهای مختلف و حوزه های مختلف فعالیت گواهی بر این موضوع است.

پیشنهادات:

۱- تمام اسناد توسعه استان لرستان مورد ارزیابی و بررسی دقیق قرار گیرد و با استفاده از داده های این اسناد " سند چشم انداز لرستان در افق ۲۰ ساله " و " ۲۰ سند عملیاتی یک ساله به تفکیک شهرستان و براساس مزیت های استان " برای دستیابی به چشم انداز به کمک متخصصین دانشگاه تدوین گردد. در همین راستا تیم تخصصی ارزیابی و رصد و پایش با قابلیت انتشار نتایج عمکردها براساس سند و برنامه های عملیاتی حداکثر به صورت فصلی، تشکیل گردد. در این صورت می توان امیدوار بود که بدون ملاحظاتی غیر از توسعه استان، منابع و اعتبارات و توان مدیریتی متمرکز گردیده و از هدر دادن منابع و اتلاف هرچه بیشتر زمان برای آغاز پیشرفت لرستان امیدوار بود.

۲- با توجه به وضعیت محرومیت نسبی لرستان و گزارش های علمی مبنی بر مساله دار بودن چندشهر این استان که در حالت بحرانی و شاید فوق بحرانی هستند، پیشنهاد می شود گزارشی جامع همراه با آمارهای دقیق و بروز از وضعیت شاخص های استان در کمترین زمان ممکن تدوین و به سیستم تصمیم گیر کلان کشور ارائه گردد، شاید بتوان با ترسیم وضعیت موجود از همه ظرفیت های موجود در کشور برای جلوگیری از بدتر شدن شاخص توسعه لرستان کمک هایی را جذب کرد.

۳- دانشگاهها و مراکز پژوهشی استان بازخوانی ظرفیت های توسعه لرستان را به صورت جدی هم بعنوان موضوع رساله ها و پایان نامه ها و هم بعنوان طرح های پژوهشی مصوب در دستور قرارداد تا بتوان با تولید داده های مورد نیاز و براساس ضرورت ها و نیازها، فرصت های واقعی پیشرفت استان را استخراج و ارائه کرد.

۴- برای جلوگیری از آسیب های هرچه بیشتر به داشته های تاریخی- هویتی و منابع طبیعی- انسانی استان حداقل برای یک دوره مشخص و بعنوان یک مطالبه عمومی اثرات مخرب سیاسی کاری و تمرکز بر باندهازی و جناح بندیهای سیاسی از لرستان را کنشگران فرهنگی- اجتماعی و شخصیت های تاثیرگذار و نقش آفرین، در دستور کار قراردادده و نسبت به افزایش آگاهی و شفاف سازی اهداف

این رویکرد که منجر به مهاجرت اجباری بسیاری از نخبگان این استان گردیده و فرصت های توسعه را تحت شعاع قراردادده است، به عنوان یک مسوولیت اجتماعی اقدام کنند.

۵- رسانه تخصصی و مستقل توسعه لرستان ایجاد شود تا با پرداختن به موضوعات اساسی و کلیدی از انحراف افکار عمومی در پیگیری حقوق شهروندی و انجام مسوولیت های اجتماعی جلوگیری شود و در کنار این رسانه، سایر رسانه های استان نیز در این حوزه مسوولیت ها و وظایف رسانه ای خود را انجام دهند.

منابع:

- ۱- اذانی، مهري، شاه کرمی، منوچهر (۱۳۹۶) سنجش توسعه یافتگی شهرستان های استان لرستان بر اساس شاخص های آموزشی و فرهنگی با استفاده از مدل تاپسیس، نشریه پژوهشهای مکانی فضایی، شماره ۳.
- ۲- بانک مرکزی (۱۳۹۶) نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران سال ۱۳۹۶
- ۳- خسروی، علی، نازقلیچی، بی بی سارا، کاظمی، علی اکبر (۱۴۰۱) بررسی خدمات شهری به منظور دستیابی به عدالت فضایی در سطح مناطق مختلف شهری شیراز. جغرافیا و روابط انسانی، ۵(۲)، ۸۳-۱۰۴. doi: ۲۰۲۲.۳۳۴۹۱۴.۱۶۸۲/gahr.۱۰.۲۲۰۳۴
- ۴- دفتربرنامه و بودجه استانداری لرستان (۱۳۹۰) سندامایش استان لرستان (مصوب بهمن ۱۳۹۰)
- ۵- راغفرحسین (۱۳۸۶) تله های فقرمحرومیت و عدالت اجتماعی، اقتصاد و جامعه، سال سوم، شماره دوازدهم
- ۶- رجایی پناه، محسن، ساروخانی، باقر، کلدی، علیرضا (۱۳۹۷) احساس محرومیت نسبی در اقوام ایرانی و شیوه های محرومیت زدایی تحقیق در اندیشه شاعران معاصر قشقایی، نشریه جامعه شناسی سیاسی ایران، شماره ۳، صص ۱۲۵-۱۵۳.
- ۷- رستگارخالد، امیر (۱۳۹۳) ارتباط احساس محرومیت نسبی با همبستگی اجتماعی بین جوانان، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره سوم، شماره سوم، صص ۵۹-۷۷.
- ۸- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان لرستان (۱۳۹۶) سالنامه آماری استان لرستان
- ۹- سام امیری کاظم (۱۳۸۲) سنجش محرومیت نسبی در نظریه تدرابرت گر، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ششم، شماره چهارم، صص ۸۱۳-۸۲۶.

- ۱۰- سرایی محمدحسین، امیدوار، کمال، عزیزاده شورکی، یحیی (۱۳۹۲) تحلیل و ارزیابی شاخصهای اقتصادی- اجتماعی توسعه پایدار در محلات شهرتاریخی میبد، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۸، شماره اول، صص ۱۷۷-۲۰۱.
- ۱۱- شجاعی، گلنار اعرابی، سیدمحمد (۱۳۸۸) برآورد اثر شاخص های توسعه اقتصادی- اجتماعی ایران (1368-1384)، آینده پژوهشی مدیریت، دوره بیستم، شماره ۱۸
- ۱۲- عارفی، مسلم (۱۳۹۴) تحلیل نابرابری های فضایی نواحی استان لرستان از دیدگاه آمایش سرزمین، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- ۱۳- قادری پریسا (۱۳۹۹) سنجش وضعیت اجتماعی و اقتصادی شاخص های ترکیبی کیفیت زندگی، فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای، سال ۱۱، شماره ۱
- ۱۴- لهسانی زاده عبدالعلی (۱۳۹۱) نقش محرومیت نسبی در افزایش خشونت های شهری مناطق حاشیه نشین، مطالعات شهری، سال دوم، شماره سوم
- ۱۵- محمدی، جمال، عبدلی، اصغر، فتحی بیرانوند، محمد (۱۳۹۱) بررسی سطح توسعه یافتگی شهرستان های استان لرستان به تفکیک بخشهای مسکن و خدمات رفاهی زیربنایی کشاورزی و صنعت، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۲۵
- ۱۶- مهرگان منصوره (۱۳۸۹) تحلیل سازمان فضایی شهرهای استان لرستان با استفاده از مدل آنتروپی در سطوح شهری، فصلنامه جغرافیایی چشم انداز زاگرس، دوره دوم، شماره ۶
- ۱۷- میره ای، محمد، عارفی، مسلم، رشنوفر، آیت (۲۰۱۶) پژوهشی بر توسعه یافتگی و نابرابری های آن در استان لرستان. فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، ۶(۲۱)، ۱۶-۱.
- ۱۸- نظم فر حسین (۱۳۹۱) بررسی و تحلیل درجه توسعه یافتگی شهرستان های استان لرستان با استفاده از تاپسیس، چهارمین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری
- 19- Ariana N. Gobaud, Absolute versus relative socioeconomic disadvantage and homicide: a spatial ecological case-control study of US zip codes(2022)
- 20- Muhammad Farhan Asif, Socio-economic determinants of child mortality in Pakistan and the moderating role of household's wealth index(2022)
- 21- Gakidou, E., Afshin, A., Abajobir, A. A., Abate, K. H., Abbafati, C., Abbas, K. M., ... & Duncan, S. (2017). Global, regional, and national comparative risk assessment of 84 behavioural, environmental and occupational, and metabolic risks or clusters of risks, 1990–2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *The Lancet*, 390(10100), 1345-1422.

- 22- Deaton, A. (2001). Relative deprivation, inequality, and mortality. NBER Working Paper No. 8099. Princeton University, Research Program in Development Studies and Center for Health and Wellbeing, Princeton NJ 2001.
- 23- Afshan, K., Narjis, G., Qureshi, I. Z., & Cappello, M. (2020). Social determinants and causes of child mortality in Pakistan: Analysis of national demographic health surveys from 1990 to 2013. *Journal of paediatrics and child health*, 56(3), 457-472.
- 24- Shi, S., Chen, Y. C., & Yip, P. S. (2023). Relative deprivation patterns in social and geographical references for health trajectories in China: Investigations of gender and urban-rural disparities. *Social Science & Medicine*, 317, 115589.

